

EOS Slant Outi(TEM)

09.10.2018
JULKINEN

Asia

Monivuotinen rahoituskehys 2021-2027: Komission ehdotukset asetukseksi Liettuassa sijaitsevan Ignalinan ydinvoimalaitoksen käytöstäpoiston rahoitusohjelmaksi, ydinvoimalaitosten käytöstä poistamista ja radioaktiivisten jätteiden huoltoa koskevaksi rahoitusohjelmaksi ja eurooppalaisen ydinturvallisuusvälineen perustamiseksi

Kokous

U/E/UTP-tunnus
U 70/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 14.6.2018 seuraavat asetusehdotukset osana monivuotista rahoituskehystä:

1. Asetus Liettuassa sijaitsevan Ignalinan ydinvoimalan käytöstäpoiston rahoitusohjelmaksi ja asetuksen (Euratom) No 1368/2013 kumoamiseksi (jatkossa Ignalina-ohjelma);
2. Asetus ydinvoimalaitosten käytöstä poistamista ja radioaktiivisten jätteiden huoltoa koskevan erityisen rahoitusohjelman perustamiseksi ja asetuksen (EU) No 1369/2013 kumoamiseksi;
3. Asetus naapurus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välinettä täydentävän, Euratomin perustamissopimukseen perustuvan eurooppalaisen ydinturvallisuusvälineen perustamisesta (jatkossa eurooppalainen ydinturvallisuusväline)

Ehdotukset liittyvät EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen vuosille 2021-2027. Ehdotusten käsittelyä on aloitettu ja käsittelyä jatketaan syksyn aikana neuvoston atomityöryhmässä.

Suomen kanta

Ignalina-ohjelma ja käytöstä poistamista ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskeva rahoitusohjelma

Valtioneuvosto katsoo, että on tärkeää, että Liettuassa, Bulgariassa ja Slovakiassa käytöstä poistettujen ydinvoimalaitosten purkaminen saatetaan loppuun turvallisesti. Myös komission yhteisen tutkimuskeskuksen vastuulla olevien reaktoreiden poistaminen käytöstä ja radioaktiivisista jätteistä huolehtiminen on tärkeää tehdä turvallisesti.

Eurooppalainen ydinturvallisuusväline

Lisäksi valtioneuvosto pitää kannatettavana naapuruus-, kehitys-, ja kansainvälisen yhteistyön välinettä täydentävän ydinturvallisuusvälineen perustamista.

Komission ehdotusten rahoituksen mitoittamiseen otetaan erikseen kantaa osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta.

Pääasiallinen sisältö

Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle 13.7. U-kirjelmän U 70/2018 vp koskien komission T&I ehdotuksia vuosiksi (2021-2027). U-kirjelmässä todetaan, että monivuotisen rahoituskehysten otsakkeen 5 ydinvoimaloiden käytöstäpoistoehdotukset (Nuclear decommissioning assistance (Ignalina programme) COM (2018), Decommissioning of 3 nuclear facilities and managing radioactive waste - COM (2018) 467) liitetään myöhemmin syksyllä laadittavaan T&I:tä koskevaan U-jatkokirjelmään. Tässä U-jatkokirjelmässä täydennetään U 70/2018 vp kirjelmää edellä mainittujen ydinvoimaloiden käytöstäpoistoehdotusten sekä eurooppalaista ydinturvallisuusvälinettä koskevan asetusehdotuksen osalta.

Ignalina-ohjelma

Ignalanan ydinvoimalaitoksen rahoitusohjelma on lähtöisin Liettuan liittymissopimuksen neuvotteluista, jossa Liettua sitoutui poistamaan käytöstä kaksi neuvostovallan aikaan suunniteltua Tšernobyl-tyyppistä paineputkireaktoria (Ignalina 1- ja Ignalina 2-yksiköt) sovituissa aikatauluissa. Liittymissopimuksen yhteydessä EU sitoutui antamaan taloudellista tukea Liettualle ydinvoimalaitoksen käytöstäpoistoon. Rahoituksella on aiemmin korvattu myös laitosten suunniteltua aikaisemman käytön lopettamisen vaikutuksia maille. Vuodesta 2014 eteenpäin ohjelmilla on rahoitettu vain käytöstäpoistotoimenpiteitä.

Käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen loppusijoitus ei ole osa rahoitusohjelmaa, sillä vastuu käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoittamisesta ja sen rahoittamisesta on jäsenvaltiolla.

Ignalanan ydinvoimalaitoksen käytöstäpoiston tavoitteena on auttaa Liettua säteilyturvallisuuteen liittyvien haasteiden kanssa, joita laitoksen käytöstä poistamiseen liittyy. Ohjelmasta on lisäksi mahdollista oppia paljon ja tiedolla voidaan tukea EU:n jäsenmaita niiden omissa ydinvoimalaitosten käytöstäpoistohankkeissa erityisesti niissä tapauksissa, joissa on kyse grafiittihidasteisista ydinreaktoreista.

Rahoitusohjelma on rakennettu siten, että se koostuu useista taloudellisista jaksoista vuodesta 2021 vuoteen 2038 saakka. Keskeisimmät saavutukset rahoituksessa ovat odotettavissa nykyisen rahoitusohjelman puitteissa (2014-2020), mutta merkittäviä summia vaaditaan edelleen keskeisten säteilyyn liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi käytöstäpoiston yhteydessä.

Ehdotuksessa ehdotetaan allokoitavaksi ohjelmaan 490 miljoonaa euroa vuoden 2018 kiinteinä hintoina vuosina 2021-2027. Rahoituksella on tarkoitus kattaa ohjelman täytäntöönpanon teknisen ja hallinnollisen avustamisen kustannuksia kuten valmistelua, valvontaa, hallinnointia, tarkastamista ja arviointitoimintaa. Unionin rahoitusosuus ohjelmassa on enimmillään 80 %. Loppu rahoitus katettaisiin Liettuan toimesta ja muiden lisävarallisuuksien avulla.

Komissio raportoi edistymistä vuosittain neuvostolle ja parlamentille. Ohjelmassa tullaan tekemään myös sisäistä arviointia. Lisäksi komissio toteuttaa hankkeen lopullisen kokonaisarviointin. Ohjelmalla on myös jäsenvaltioiden edustajista muodostuva valvontakomitea.

Aiemmasta ohjelman rahoituskaudesta annettu asetus (EU) No 1369/2013 kumottaisiin.

Käytöstä poistamista ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskeva rahoitusohjelma

Rahoitusohjelman taustalla on Bulgarian ja Slovakian liittymissopimusten neuvottelujen yhteydessä tehty sitoumus, että maat sitoutuvat poistamaan käytöstä Neuvostoliitossa suunnitellut painevesireaktorit sovitussa aikataulussa. Liittymissopimusten yhteydessä EU sitoutui antamaan ohjelmille taloudellista tukea Euroopan unioniin liittymisen yhteydessä. Ohjelmien on määrä päättyä vuosina 2030 ja 2025. Rahoituksella on aiemmin korvattu myös laitosten suunniteltua aikaisemman käytön lopettamisen vaikutuksia maille. Vuodesta 2014 eteenpäin ohjelmilla on rahoitettu vain käytöstäpoistotoimenpiteitä.

Käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen loppusijoitus ei ole osa rahoitusohjelmia, sillä vastuu käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoittamisesta ja sen rahoittamisesta on jäsenvaltiolla.

Komission yhteisen tutkimuskeskuksen (JRC) perustamisen yhteydessä yhteisön haltuun siirrettiin kansallisia tutkimusreaktoreita eri maista, joista osa on edelleen käynnissä, mutta osa on ollut sammutettu ja vanhentuneita. JRC on luvanhaltijana vastuussa näiden reaktoreiden käytöstäpoistosta. Hankkeen rahoitus on käynnistetty vuonna 1999 erityisellä budjettikohdalla yhteisymmärryksessä Euroopan parlamentin ja neuvoston kanssa. Aiemmin ohjelma on keskittynyt hoitamaan nimenomaisesti niin sanottuja perintövastuita, joita JRC:lle on tullut ajan myötä, mutta nykyään ohjelma kattaa myös sellaiset ydinlaitokset, jotka ovat jäämässä pois käytöstä.

Rahoitusohjelmat ovat tähän asti olleet toisistaan erilliset.

Asetuksen tavoitteena on jatkaa rahoitusta ydinlaitosten käytöstäpoistolle ja radioaktiivisen jätteen huollolle vuosille 2021-2027. Tarkoituksena on saavuttaa käytöstäpoistoon liittyviä synergiaetuja ja tiedon jakamista, jotta voidaan turvata osaaminen käytöstä poistamiseen liittyvien velvoitteiden hoitamiseen. Tavoitteena on myös parantaa ydinturvallisuutta EU:n alueella.

Rahoitusohjelma keskittyisi rahoittamaan kahta eri kokonaisuutta:

1. Bulgarian Kozloduy-ydinvoimalan neljä neuvostoaikaista laitousyksikköä (Kozloduy-ohjelma) sekä Slovakian Bohunice V1-ydinvoimalan kuusi neuvostoaikaista ydinvoimalaitosyksikköä (Bohunice-ohjelma)
2. Komission yhteisen tutkimuskeskuksen (JRC) toimet komission omien ydinlaitosten käytöstäpoistamiseksi ja radioaktiivisesta jätteestä huolehtimiseksi

Ensimmäisen rahoituskokonaisuuden tavoitteena on auttaa Bulgariaa ja Slovakiaa hallitsemaan säteilyturvallisuushaasteet, kun ydinvoimalaitosyksiköitä poistetaan käytöstä. Toisen kokonaisuuden tavoitteena on poistaa JRC:n laitosalueet käytöstä turvallisesti ja selvittää ja kehittää vaihtoehtoja siirtää käytöstäpoistoon ja jätehuoltoon liittyviä vastuita ennakoidusti JRC:n isäntäjäsenvaltioille.

Ohjelmia ehdotetaan rahoitettavaksi käyvinä hintoina taulukossa 1 esitetyllä tavalla:

*Taulukko 1. Käytöstä poistamista ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskevan rahoitusohjelman ehdotetut rahoitusosuudet**

Ohjelma	2021-2027 (milj. euroa käyvin hinnoin)	2021-2027 (milj. euroa 2018 hinnoin)
Kozloduy-ohjelma	63	55,9
Bohunice-ohjelma	55	48,8
Yhteisen tutkimuskeskuksen käytöstäpoisto- ja radioaktiivisen jätteen huolto-ohjelma	348	308,5
Yhteensä	466	413,2

*Komission asetusehdotuksissa olevat rahoitusosuudet poikkeavat komission 6.6.2018 annetun päivitetyn rahoituskehystaulukon (WK 5978/2018 REV 1) hinnoista. Käyvät hinnat on muutettu kiinteäksi hinnaksi rahoituskehystaulukon mukaisesti.

Rahoituksella on tarkoitus kattaa ohjelman täytäntöönpanon teknisen ja hallinnollisen avustamisen kustannuksia kuten valmistelua, valvontaa, hallinnointia, tarkastamista ja arviointitoimintaa. Unionin rahoituksen osuus on enintään 50 % Kozloduy- ja Bohunice-ohjelmissa. Bulgaria ja Slovakia vastaavat osaltaan muusta ohjelmien rahoituksesta.

Rahoitusohjelmien yhdistämisessä komissio näkee synergia vaikutuksia ja tietämyksen jakamista muiden edistyneempien käytöstäpoisto-ohjelmien kanssa.

Komissio raportoi edistymistä vuosittain neuvostolle ja parlamentille. Ohjelmassa tullaan tekemään myös sisäistä arviointia. Lisäksi komissio toteuttaa hankkeen lopullisen kokonaisarviointin. Ohjelmalla on myös jäsenvaltioiden edustajista muodostuva valvontakomitea.

Aiempi asetus Kozloduy- ja Bohunice-rahoitusohjelmista (Euratom) No 1368/2013 kumottaisiin.

Eurooppalainen ydinturvallisuusväline

Vuosien 2014-2020 monivuotiseen rahoituskehukseen sisältyvä korkeatasoista ydinturvallisuutta edistävän rahoitusvälineen voimassaolo päättyy vuoden 2020 lopussa (Euratom N:o 237/2014). Komissio on pyrkinyt kokoamaan naapurus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön eli ns. NDICI-välineitä yhdeksi laaja-alaiseksi välineeksi. Osa ydinturvallisuusalan yhteistyövälineistä voivat kuitenkin jäädä tämän ulkopuolelle, koska niiden osalta on noudatettava Euratomin perustamissopimuksen 203 artiklassa tarkoitettua menettelyä, joka on ristiriidassa NDICI-välineessä sovellettavan menettelyn kanssa. Tämän vuoksi välineestä on katsottu tarpeelliseksi säätää erikseen. Varat osoitettaisiin NDICI-välineen rahoitusosuudesta.

Ehdotuksen tavoitteena on edistää tehokkaiden ja toimivien ydinturvallisuusvaatimusten käyttöönottoa kolmansissa maissa Euratomin perustamissopimuksen 203 nojalla ydinturvallisuuden liittyvistä toimista Euroopan atomienergiayhteisössä saatujen kokemusten pohjalta. Komissio on havainnut tarpeelliseksi yksinkertaistaa menettelytapoja ja antaa EU:lle mahdollisuus reagoida joustavammin ennakoimattomiin

tilanteisiin. Tarkoituksena on luoda kehys ulkoisen toiminnan politiikkojen ja kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpanolle.

Asetuksella pyritään erityisesti seuraaviin tavoitteisiin:

- a) toimivan ydinturvallisuuskulttuurin edistäminen sekä mahdollisimman tiukkojen ydinturvallisuus- ja säteilysuojeluvaatimusten täytäntöön paneminen ja ydinturvallisuuden jatkuva parantaminen;
- b) käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen vastuullinen ja turvallinen huolto sekä ydinlaitosten käytöstä poistaminen ja entisten ydinlaitosalueiden kunnostaminen;
- c) tehokkaan ja toimivan ydinmateriaalivalvonnan käyttöönotto.

Asetuksen soveltaminen olisi maailmanlaajuista. Kokonaismäärärahasi asetuksen täytäntöönpanoa varten ajanjaksolla 2021-2027 on ehdotettu 265,53 miljoonaa euroa vuoden 2018 kiinteinä hintoina.

Asetuksen mukaisen yhteisön yhteistyön toteuttaminen tapahtuisi suuntaa-antavien monivuotisten ohjelmien perusteella, joiden tavoitteena on tarjota johdonmukainen kehys yhteisön ja asianomaisten kolmansien maiden tai alueiden keskinäiselle yhteistyölle. Komissio hyväksyisi vuotuiset ja monivuotiset toimintasuunnitelmat ja yksittäiset toimenpiteet, jotka perustuvat suuntaa-antavaan monivuotiseen ohjelmaan. Komissio voisi hyväksyä myös erityistoimenpiteitä ja tukitoimenpiteitä.

Asetuksen nojalla rajoitettaviin toimiin liittyviin hankinta-, avustus ja palkitsemismenettelyihin voisivat osallistua laajasti kansainväliset järjestöt sekä kaikkiin niihin maihin kuuluvat oikeussubjektit ja oikeushenkilöt, jotka on listattu tarkemmin asetuksen 11 artiklassa.

Asetuksen tavoitteiden seuranta perustuu asetuksessa määriteltyihin indikaattoreihin, jotka ovat säädösten ja sääntelytoimien lukumäärä ja asetuksen alaan kuuluvien tutkimusten lukumäärä. Komissiota avustaa jäsenvaltioiden edustajista muodostuva valvontakomitea.

Yhteenveto eri rahoitusinstrumenttien ja ohjelmien rahoituksesta on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Yhteenveto rahoitusohjelmille ehdotetuista määrärahoista

Ohjelma	2021-2017 (miljoonaa euroa 2018 hinnoin)
Ignalina-ohjelma	490
Käytöstä poistamista ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskeva rahoitusohjelma	413,2
Eurooppalainen ydinturvallisuusväline	265,5
Yhteensä	1168,7

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Asetukset on annettu Euratom-sopimuksen 203 artiklan nojalla.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Parlamentti ei ole vielä aloittanut asetusehdotusten käsittelyä.

Ignalina-ohjelma

Rebecca Harms, ITRE-valiokunta. Asiaa käsitellään myös BUDG-valiokunnassa

Käytöstä poistamista ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskeva rahoitusohjelma

Peter Kouroumbashev, ITRE-valiokunta. Asiaa käsitellään myös BUDG- ja ENVI-valiokunnissa. Äänestys asiasta 3.12.2018.

Eurooppalainen ydinturvallisuusväline

Vladimir Urutchev, ITRE-valiokunta. Asiaa käsitellään myös AFET-, BUDG- ja ENVI-valiokunnissa.

Kansallinen valmistelu

Energia- ja Euratom-jaoston kirjallinen menettely 13.9. – 17.9.2018

Eduskuntakäsittely

U 70/2018 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Asetukset eivät edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Taloudelliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset täsmentyvät rahoituskehysneuvottelujen päättyessä, ja ovat riippuvaisia etenkin rahoituksen kokonaistasosta, rahoitusjärjestelmästä ja sektoripoliittisista ratkaisuista.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

COM(2018) 466 lopullinen

COM(2018) 467 lopullinen

COM(2018) 462 lopullinen

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Työ- ja elinkeinoministeriö, Outi Slant, erityisasiantuntija, outi.slant@tem.fi, p. 0295047161

Työ- ja elinkeinoministeriö, Liisa Heikinheimo, teollisuusneuvos, liisa.heikinheimo@tem.fi, p. 0295047035

EUTORI-tunnus

EU/2018/1255, EU/2018/1257, EU/2018/1268

Liitteet

Viite

U 70/2018 vp

Asiasanat Hoitaa	ydinenergia, rahoituskehykset TEM, VM
Tiedoksi	EUE, MMM, OKM, OM, PLM, SM, STM, UM, VNK, VTV, YM
